

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Arkiv- og Museumsforeningen for Helsingør Kommune

»De syv sogne«

1. 1988

Lokalhistoriske informationer for Helsingør Kommune

FORSIDEN

Helsinge station gengivet fra et gammelt postkort udgivet af Svegaards Boghandel. Billedet er fra før banens videreførelse til Tisvildeleje, da der var endestation i Helsinge. Drejeskiven i forgrunden og remisen til højre i billedet. Det antages at fotografiet, der ligger bag postkortet, er fra ca. 1910.

Tidskriftet "De syv Sogne"
Lokalhistorisk information for Helsinge kommune

ISSN 0902-2384

Sats: ALL AE-330/PC

Tryk: H.K.L.A-tryk

Papir: 80 g offset 101

Omslag:Lay-out Anders Friedrichsen

Tilrettelæggelse og redaktion: Anders Friedrichsen

© 1988 Arkiv- og Museumsforeningen for Helsinge kommune
Helsinge Kommunes Lokalhistoriske Arkiv

Eksamensprotokol for Lauvø Skole.

Dette bifaende Protokol indskrives hermed til Sammenkomsten

R. H. W.
A. F. Doje

Der er sikkert ikke mange, der ved, at der har været en skole, der hed sådan. I "Helsingebogen" oplyses, at de fleste oprindelig benævnedes Helsinges første skole "Lavø Skole". Ifølge skolens første protokol var dette også dens navn. Det er indført med fornem håndskrift af første-lærer S. Petersen. Skolen blev bygget i 1895-97 i skellet mellem Helsinges og Laugøes jorder, og den kom snart til at hedde Helsinges Skole, nu Helsinges gamle skole.

Frederik d. 4. byggede efter sin 50-års fødselsdag i 1721 240 skoler på sine godser, de såkaldte ryttergodser. Til kongens godser hørte hele den nuværende Helsinges kommune. "Rytterskolerne" blev som regel bygget i kirkebyerne, således f. eks. i Ramløse, Vejby, Mårup og Valby. I Helsinges sogn byggedes skolen i landsbyen Ammendrup og ikke i kirkebyen Helsinges. Hvorfor ved jeg ikke. Provst Hammer i Helsinges foreslog i 1786 skolen flyttet til Helsinges. Han oplyser, at placeringen blev besluttet, mens den daværende præst i Helsinges, Jørgen Friis, opholdt sig i Jylland, og han antyder, at man ikke havde noget imod at genere denne dermed.

"Helsingebogen" oplyser, at der også blev bygget en rytterskole i Nejlunge. Det var ikke tilfældet. Der var i 1700-tallet en såkaldt bondeskole for de små børn. Den offentlige skole i Nejlunge blev bygget i slutningen af århundredet i forbindelse med landboreformerne.

Folketællingen i 1787 viser, at der på det tidspunkt var 11 gårde i Helsinges, 11 i Ammendrup og 10 i Nejlunge. Der var 30 husmænd i Helsinges, 2 i Ammendrup og 21 i Nejlunge. Gårdmands- og husmænds-familierne i Helsinges var til sammen på 217 mennesker, i Ammendrup på 79 og i Nejlunge på 146. Børnene fra Laugø gik i skole i Aagerup. Det var før kommunernes tid, og sognegrænser var ikke bestemmende for de distrikter, der blev tillagt rytterskolerne.

Da lærer Eskildsen i Aagerup i 1894 fratrådte sin stilling på grund af alder, ophævedes fællesskabet med Ramløse-Annisse kommune om denne

skole. Ammendrup skole blev nedlagt, og førstelæreren flyttedes til Helsingø, hvor han virkede til 1903. Den nye skoles grund kostede 550 kr., den største af bygningerne 5874 kr. og den mindre 3545 kr.

Lærer Petersen var kommet til Ammendrup Skole i 1860-erne. Ved samme tid blev forfatteren Zakarias Nielsen lærer i Nøjlinge. Lærer Petersen var påvirket af Grundtvig-Koldske skoletanker. Han indførte fortællingen som erstatning for remseriet. Men befolkningen skal have været meget lidt tilfreds hermed. De fleste mente, at lektier og prygl var det eneste, der duede. Han blev dog respekteret som en mand med gode kundskaber og evne til at optræde offentligt. Han var et par gange folketingskandidat for partiet Venstre.

Lærer Petersen afløstes i 1903 som førstelærer af K. M. Jensen. På det tidspunkt var der 91 børn i skolen, mens 27 % af distriktets børn gik i private skoler. Men børnetallet steg stærkt. I 1912 var der 149 børn i skolen. 30 % af distriktets børn gik nu i private skoler.

Forholdene for børnene var ikke gode. Der var 46 børn i ældste klasse og 44 i næstældste. På grund af pladsforholdene kunne de ikke oprykkes, når det var tiden. De 149 børn blev undervist af 2 lærere. Børnene gik i skole hver anden dag. I et brev til sognerådet fra 1910 lagde førstelærer Jensen stærk vægt på de ydre pladsforhold. Der var bl.a. kun et udendørs pissoir. "Det er usømmeligt, at Drengene på Rad lader deres Vand op ad Væggene, medens Pigerne undertiden slet ikke kan blive fri for at iagttage det", skriver førstelæreren med sikker sans for, hvad der kunne gøre indtryk på sognerådet.

Ifølge "Bogen om Rytterskoletavlerne" var tavlen fra Ammendrup Skole, der nu sidder på Helsingø Skole, i denne periode anbragt på den gamle skole. Det lyder troligt. Men her kom den ikke til at sidde længe. Skolebygningerne afløstes som bekendt af de nuværende bygninger, som fejrede 75-års jubilæum i januar 1988.

Herefter anvendtes den gamle skole til lærerboliger. Sådanne var kommunen pligtig at stille til rådighed og lærerne pligtige at bebo, indtil skolen i 1940 fik købstadordning.

Hvem der siden har boet i den gamle skole, der nu har fire lejligheder ved jeg ikke fuldstændig besked med, men det ligger klart, hvem der har boet i den tidligere førstelærerbolig. Da førstelærer Jensen i 1913 flyttede til den nye skolebygning, kom lærer F. Galatius fra den nedlagte skole i Vejlinge til at bo i den gamle skole. Han hørte til sløjd pionererne her i landet. Han underviste allerede i Vejlinge i sløjd, og han fik gennemført, at Helsingør og Valby skoler fik sløjdværksteder i 1913. Han underviste også på Dansk Sløjdlærerskole i København. Ved hans afsked i 1920, kom den senere førstelærer og "overlærer" M. Larsen til at bo i den gamle skole. Da han i 1926 blev førstelærer og flyttede op på skolen, kom F. Galatius's søn, Gunnar Galatius, til at bo i den gamle skole. Han var også en fremtrædende sløjdmand, og han blev i 1934 Københavns kommunes sløjdinspektør. Fra 1934 til 1968 boede den på egnen meget kendte lærer og viceskoleinspektør Poul Westh i lejligheden.

I 1973 solgte kommunen ejendommen til de tre lærere, der på det tidspunkt boede i den. Den var da vurderet til 240.000 kr., og den blev solgt for 310.000 kr.

Noget ved jeg om den gamle ejendom, hvor jeg har levet siden 1961. Men der er meget, jeg ikke ved. Noget ved jeg om skolens historie i Helsingør, men der er endnu mere, jeg ikke ved. Skolen underviser i historie, men kender meget lidt til sin egen historie. Vi kan sikkert ikke lære vores fælles historie før vores egen. Hvad ved vi om vores slægt, vores bolig, vores by, vores egn, vore foreninger, vore arbejdspladser, vores skole, vores kirke osv., hvis vi ikke kender deres historie? Og hvad ved vi om os selv? Vi kan ikke give en arv videre til vore børn, som vi ikke forholder os til. Interessen for at bevare det historiske materiale i de lokalhistoriske arkiver og museer og bruge det er derfor noget af det mest lovende i vor tid.

Lejff Degnbol.

REGISTRERING FRA EN LILLE FLÆKKE

- eller Helsingø oplevet af Jacob Paludan

af overbibliotekar Peter Heiberg

Det er ikke helt så let at finde Helsingø på det litterære Danmarks-kort, som eksempelvis Tisvilde. Og dog ses der bedre efter, så har ophold og mennesker i Helsingø været til inspiration for flere af vore gode forfattere.

Fandt Nis Petersen (1) ikke sin muse Kit i Helsingø? Gjorde den unge Finn Søeborg (2) ikke visse iagttagelser, mens han var i lære i Helsingø Brugs?

Mindre kendt er det, at Jacob Paludan også har brugt oplevelser fra et ophold i Helsingø i flere af sine bøger. Altid sløret, men umiskendeligt bygget på det halve års ophold, han havde på Helsingø Apotek fra november 1919 til maj 1920.

Sin entre i Helsingø beskriver han således: "Det var fint, "gen-nemsigtigt" solskin, som om det var den allersidste septemberdags næstfølgende dag - men det var november, den første. Jeg skulle tiltræde en ny plads, min tredje ...

Næste morgen, da jeg kom hjem fra en inspektion af skoven i soldis og tynd rimfrost, så jeg, at de var ved hejse flag på stationen. For mig? Ingen lunde. Det kom kun halvt op. Forstanderen hørtes sige: Ja, den slags sker nu ikke her. Så er årstallet røbet. Det var den frygtelige Vigerslevtogulykkes morgen, 1919" (3).

Den nysudklækkede kandidat Paludan, fotograferet af fotograf Hansen i Helsingør omkring 1919, altså kort før den store Amerika-rejse.

Der var travlt på Helsingør Apotek på dette tidspunkt. Den spanske Syge var knapt overstået. Apoteket blev drevet af Vilhelm Heinrich Hansen Winther (4) - bevillingshaver fra 1913 til 1933. En ældre ungarl med hvem Jacob Paludan åbenbart fandt sig til rette.

Paludan havde haft svært ved at finde sig til rette i de andre "pladser" han havde haft, men i Helsingør "hengled tiden harmonisk" (3). Der var arbejde nok. Det blev til en forårsforelæelse. Gode venner besøgte ham. Og tid til lidt skriverier blev der også (5).

Første gang disse oplevelser udmøntes kunstnerisk er i digtet "Ung mand" (6). Et digt Paludan skriver, da han året efter er søgt udenlands og er havnet på et apotek i en ecuadoriansk udørk. I den lille roman "En vinter lang" fra 1924 fortælles der om det monotone liv på et afsides stationsbyapotek. Selv om stationsbyen hedder Vejstrand, er der ingen tvivl om at det er opholdet i Helsingør, der har leveret kulissen til denne lille fine og stadig læseværdige roman.

Ellers er det i hans livsregistrerings bøger: Sløret sandhed (1974) (3), Vink fra en fjern virkelighed (1975) (8) og Låsens Klik (1976) (9), at der kan findes erindringsstof fra Helsingørstiden. Eller som han selv skriver: Registrering fra en lille flække ... (3).

Noter:

(1) Jørgen Andersen: Nis Petersen (1957), s. 69

(2) Finn Søborg: Sådan var det bare (1986). s. 65-84

(3) Jacob Paludan: Sløret sandhed (1974), s. 56-62

(4) Danske apoteker bd. (1947), s. 15-16

(5) Henrik Oldenburg: Jacob Paludan (1984), s. 124-28, 138-41,

- (6) Jacob Paludan: Urolige Sange (1923), s. 68
- (7) Jacob Paludan: En vinter lang (1956), illustreret af
Ib Andersen
- (8) Jacob Paludan: Vink fra en fjern virkelighed (1975), s. 105-
11
- (9) Jacob Paludan: Læsens klik (1976), s. 15

Iøvrigt kan der henvises til:

Emil Frederiksen: Jacob Paludan (1966)

Børge Benthien: Jacob Paludan: en bibliografi (1980)

Sven H. Rossel: Jacob Paludan

(Dansk bibliografisk Leksikon bd. 11, s. 134-36)

SOGNEREPRÆSENTANTER

RAMLØSE:	Fru Bertha Nielsen	02 11 20 63
	Skorstensfejermester	
	Jørgen Bredgaard	02 11 23 86
LAUGØ:	Skoleklubleder Arne Sørensen	02 29 66 18
VEJBY:	Lærer Kirsten Jørgensen	02 30 64 93
ANNISSE:	Fhv. vejmand	
	Knud Hald Petersen	02 28 63 59
	Sparekasseass. Inger Larsen	02 29 57 44
HUSEBY:	Fru Sigrid Nielsen	02 11 22 05
TISVILDE:	Tømrer Børge Jensen	02 30 73 16
	Smed Verner Christiansen	02 30 81 82
MÅRUM:	Gårdejer Svend A. Svendsen	02 29 63 97
EJLSTRUP:	Fru Inger Larsen	02 29 44 46
KAGERUP:	Fru Henny Christensen	02 29 56 67
	Sangskriver Erna Holm-Larsen	02 29 46 10
HELSINGE:	Malermester Verner Andersen	02 29 45 15
	Kontorass. Bente Friedrichsen	02 29 47 29
	Fru Bente Jacobsen	02 29 41 10
	Ungdomsskoleinspektør	
	Verner Bak Madsen	02 29 46 53
	Fhv. depotejer Hans Mortensen	02 29 42 65
	Landpostbud Jens Aage Nielsen	02 29 46 32
	Installatør Bent Storgaard	02 29 46 83
	Fru Inger Troelsen	02 29 62 80
SLETTELTE:	Gårdejer Villy Larsen	02 29 46 54
VALBY:	Gårdejer Lise Nielsen	02 29 60 09
	Fru Elna J. Strandsbjerg	02 29 60 61
TISVILDELEJE:	Fru Gurli Spiegelhauer	02 30 82 34
HESSEMOSE:	Malerformand Holger B. Moberg	02 29 67 46
NELLERØD:	Gårdejer Jørgen Børsen	02 29 47 39

LOKALHISTORISKE AKTIVITETER

Lørdag 1. oktober
kl. 18.30
Ramløse Forsamlingshus

Ramløseaften

Ramløse Mølleforening
Ramløse Borgerforening
Ramløse Idrætsforening
Sejlklubben Arresø
samt Arkiv- og Museumsforeningen

Onsdag 5. oktober
SDS-Helsinge

Arkiv- og Museumsforeningen sognes
repræsentantskabsmøde.

Søndag 10. oktober
Kl. 13.00-16.00
Ramløse Mølle

Efterårsmølle

Onsdag 19. oktober
Kl. 10-12/13-15
Laugø Smedie

Smedene arbejder

Torsdag 20. oktober
Kl. 10-12/13-15
Laugø Smedie

Smedene arbejder

Torsdag 20. oktober
Kl. 19.30
Maarum skole

Maarum foredragskreds

Torsdag 17. november
Kl. 19.30
Valby Forsamlingshus

Lokalhistorisk aften i samarbejde
med Valby Bylaug, Valby Idrætsfor-
ening, Valby Forsamlingshus samt
Valby Håndringer og Klokkelaug.

Torsdag 24. november
Kl. 19.30
Maarum skole

Maarum foredragskreds

Søndag 11. december
Kl. 13.00-16.00
Ramløse Mølle

Julemølle

Torsdag 15. december
kl. 19.30
Maarum skole

Maarum foredragkreds